

րեկարգութեան եւ երջանկութեան մէջ մըտնելու համար կարօտ է գիտութեանց զօրութեանց, անտեսագիտութեան եւ հաստատուն օրէնքներու: Երգարեւ ամեն աստիճանի հպատակ ազգերը մանաւանդ հայոց ազգը՝ Նորին Աւստինութենէն ընդունած շնորհքներուն համար հարկաւ պարտաւորեալ են միշտ իւրեանց երախտագիտական զգացմունքը յայտնել: Սեբ մեր կողմանէ չունիմք բաւական կարողութիւն այս մասին մէջ բացատրելու այն երախտագիտական զգացմունքը՝ զոր կզգամք առ Սայրն մեր հայրախնամ, այլ միայն կարող ենք խոնարհաբար շնորհաւորել Նորա ծննդեան տարեդարձի բարեգուշակ օրս, եւ միանգամայն կաղօթեմք ամենակալն՝ Եստուած՝ որ մեծափառ Սայրն մեր՝ ի գահ փառաց մեծութեան մշտատեւ արասցէ եւ զնորին Սայսերական Աւստինութիւնն զերծ յամենայն արկածից պահեալ զաւուրց կենաց Օգոստոսիան Ինքնակալութեան մինչեւ ցկատարած առաւելեալ յարայգեսցէ:

«Եւ զԱստուծոյն Ձեր որ շուք փառաց էք Նորին մեծազօր տէրութեան ի բարեբաստիկ հանդունատիպ յաջողութեան յամս յեղս առաջնորդեսցէ »:

Աւրախտութեամբ կը լսենք թէ սուրբ Փրկչի վանքին արդի հոգաբարձութիւնը իւր ամեն ջանքը ի գործ դնելու վրայ է, թէ՛ ի մասին ներքին բարեկարգութեան եւ թէ՛ ի մասին իւր նայողութեան: արդէն զանազան պաշտօնեայնեքու ամսականները օրինաւորաբար իջեցուցած է աւելի ուրախեմք տեղեկանալով որ նոյն վանքի պաշտօնեայնեքէն մին ալ ազգասիրաբար երկու պաշտօններ իւր վերայ առնուլ առաջարկած է բաւական քիչ ամսականաւ: արդ մենք մեր կողմանէ կը հաւատամք որ այս պաշտօնեային առաջարկութեան օրինաւորութիւնը անշուշտ տեսնուած եւ ընդունուած է ազգասէր հոգաբարձութեան կողմանէ:

ՎԱՌՆԱՅԻ ԵՈՒՆԿԸ

Մինչդեռ Եունկի Ութերգայան զեւեները կարգացողները սրտի մեծ ցաւ եւ կսկիծ կզգան երբ նորա իւր մէկ հատիկ աղջիկը գաղտնի գիշեր ժամանակ իւր ձեռքերովն թաղելուն ար-

խուր նկարագրութիւնը կը կարգան, նորա բաղդակից հայ մը այսօր մեզ կը ներկայանայ Առնայի մէջ: ասի հայր մըն է որ իւր զաւակը քաղաքէն դուրս տանելով թաղած է: վասն զի ինքն 60 զուրուշ ազգին պարտք ունենալուն համար տեղին ոչ իշխանները եւ ոչ ալ քահանան հաւանք են նորա զաւակը թաղելու: ԱՂՔԱՏ հայու մը կրած այս զրկանքը պէտք է որ ազգային Արչութեան ուշադրութեանը յանձնեմք առ այժմ եւ այս գէպքին վերայ խօսին ուրիշ ժամանակի թողունք:

ՆԱ ՈՐ ԽԻՂՃ ՈՒՆԻ ԹՈՂ ԼՍԷ

Շնորհք մը՝ որ այսօր սաստիկ աղքատութեան մէջ կը գտնուին, կը ծանուցանեն հասարակութեան թէ իրենք պատրաստ են իրենց երկու մանչ զաւակները (մին 9 եւ միւսը 12 տարեկան, մաքուր եւ առանց պակասութիւն մը ունենալով) այնպիսի գթասիրտ անձանց յանձնելու, որոնք ի սէրն Եստուծոյ եւ մօրգիւթեան կարօց են այս տղաքները կրթութեան յանձնել: Շնորհաց փախարը իրենց զաւակաց կրթութիւնն է, բոյց աղքատութիւնը արգելք եղած է նոցա փախարին:

Ես ազգաբարձութիւնը մեզ միջոյաւ ընելեն ի գաւ՝ կաղաչեն ամեն ազգասէր խմբագիրներու որ իրենք ալ ծանուցանեն:

ՀԱՐՑՈՒՄ

Շարունակ կը լսեմք թէ՛ այս ինչ քաղաքի ժողովուրդը իւր առաջնորդէն դոհ չէ: եւ թէ որ չենք սխալած՝ կարծեմք թէ քաղաք մը, զիւղաքաղաք մը կամ գիւղ մը չի կայ, որոյ հովիւը զանգատանաց տեղի չի տայ: արդ՝ կը հարցընեմք թէ յանցանքը որունն է, կղերի՞ն թէ ժողովրդեան՝ կամ թէ կղերն գէշ է թէ ժողովուրդը:

Ա Զ Դ

Պեզասեան Թուշնիկ օրագրոյն խմբագիր Գրիգոր Ա. Եւթթեանը բաւական ժամանակէ ի վեր գործով մը մայրաքաղաքէս բացակայ գտնուելուն համար, կը ծանուցուի իւր հետ յարաբերութիւն ունեցող անձանց՝ որ ասկէ ետքը իրեն երթալիք նամակները Ա. Պօլիս ոսկերչաց շուկան գարամանը փողոցը թիւ 28 Եւթթան աղա Ե. Պուռսալըեանին յանձնեն:

ՆԵՐՍԷՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ԵՒ ԻՆՐ ԿԱՐԾԱԾ

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՍՈՒՐԲ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅՆ

ՀԱԿԱՌԱԿՈՐԴՆԵՐԸ

Որքան որ մտադիր էինք Ներսէս եպիսկոպոսին՝ Սրբազան Պատրիարք հօր եւ Արծնական ժողովոյ հրամանաւ մօտեւս հրատարակած «ՔՐԻՍՏՈՍԻ Ս. ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԵՒ ԱՆՈՐ ՀԱԿԱՌԱԿՈՐԴՆԵՐԸ» անուն հրատարակած տետրակը մէկ ծայրէն մինչեւ միւս ծայրն քննութեան առնել եւ աւոր ամբողջ պարունակութեան արժէքն յայտնել. սակայն հիմակու հիմա յիշեալ քննութիւննիս ուրիշ ժամանակի թողլով՝ միայն այն կէտին վերայ խօսինք, որ ուղղակի մեզ եւ մեր հրատարակեալ գաղափարին կը վերաբերի. յուսալով որ անաչառ դատողութեամբ եւ ոչ թէ նախապաշարեալ գաղափարով մեր ընթերցողները պիտի քննեն մեր ըսածները:

Մենուն գիտցած բանն է որ մենք մեր օրագրոյն վեցերորդ թուով ընտանեկան յօդուած մը հրատարակեցինք, որով մանրամասն կերպով բացատրեցինք եւ հաստատեցինք թէ կանայք իրենց ծննդաբերութեան պաշտօնը կարող են առանց ծնի եւ վտանքի կատարել թէ որ իրենք Մատուծոյ բնական օրէնքներուն համեմատ ընթացք մը ունենան եւ Աւայի իրենց նախամօրը պէս օրհրամոյ չը լինին: Ահաւասիկ բոլոր իմաստք մեր գրած եւ հրատարակած յօդուածին. բայց կը ցաւինք ըսելու որ կրօնականաց մէջ ուրիշներէ քիչ մը աւելի համարում ունեցող Ներսէս եպիսկոպոսը թէ ինքնին եւ կամ ուրիշներէ ստիպուելով զմեզ Քրիստոսի եկեղեցւոյ հակառակորդ եւ Մատուծոյ անէծքը ուրացող կամ չընդունող մը համարած է կատարեալ անիրաւաբար եւ անիրատ. վասն զի ինչպէս մեր գրուածէն կը հասկցուի՝ մանաւանդ մարդկային ազգի առաջին մօր Աւայի ընդունած դատապարտութիւնը յիշեցունա՝ թէ մենք երբեք ուրացած չեմք Մատուծոյ անէծքը: Ներսէս եպիսկոպոսը լաւ կրէր թէ որ գրիչը առաջին անգամ ձեռքը առած ժամանակ խորհէր վայկեան մը, թէ որո՞ւ նկատմամբ կը խօսի, թէ ի՞նչպէս պարտ է խօսիլ եւ թէ ի՞նչ ժամանակի մէջ կը գտնուինք:

Ներսէս եպիսկոպոսը կը պարտաւորէր նա-

եւս մտածել թէ Մատուծ Աւան անիծած կամ դատապարտած ատենը՝ անիծեց նաեւ երկիրը որ փռւչ եւ տատալ բուսցրնէ. խորհելու էր միանգամայն թէ երկիրս քանի որ մարդկային աշխատասիրութեամբ հնարաւոր է փշաղուրկ ընել եւ զմայելի բուրաստաններու դարձնել եւ ասանկով Մատուծոյ անէծքը դադարեցնել նորա հաճելի ընթացք մը բռնելով, հարկաւ նաեւ նոյն մարդս նոյն Մատուծոյ միւս անէծքն ալ կրնար դադարեցնել, կիսն ցաւէ եւ վտանքէ ազատել մարդասէր Մատուծոյ օրինաց (բնութեան) համաձայն վարուելով: Պէտք էր գիտցած լինել Ներսէս եպիսկոպոսը թէ Մատուծ կղերական մը չէ որ անդթաբար իւր անէծքը ետ չառնու, այլ թէ ՆՍ. մարդասէր, զթած եւ ողորմած է, որ երբ կը տեսնէ թէ մարդս իւր օրէնքներուն համեմատ կը վարուի, իւր դատապարտութիւնը կը վերցնէ նորա վրայէն: Մատուծոյ վերայ մեր ունեցած գաղափարը այս է եւ բնաւ փոթ չենք կրնար ընել երբ ուրիշները զանի քինականորէ, վրէժխնդիր եւ անողորմ դահիճի մը կը նմանեցնեն: Բոլոր տիեզերքը զմայելի տեսարան մի է, ամեն երեւոյթ հաճելի եւ ամեն բնական օրէնք երջանկաւ իթ. բնութեան մէջ թշուառութիւն ապերժանկութիւն չի կայ. մարդուս եւ բոլոր արարածներուն քաշած ցաւերը իւրեանց Մատուծոյ բնական օրինաց չի հնազանդելուն անմիջական եւ անհրաժեշտ արդասիքն են:

Ներսէս եպիսկոպոսը թէ որ քիչ մը տեղեկութիւն եւ գիտողութիւն ունենար բնական օրէնքներու վերայ՝ հարկաւ սա յաւիտենական ճշմարտութեան ալ տեղեակ պիտի լինէր թէ բնական պարտաւորութեանց կատարմանց մէջ ցաւ չի կայ, թէ որ եւ իցէ ցաւ պակասաւորութեան եւ հիւանդութեան մը արդիւնքն են եւ թէ բարերար բնութիւնը ամեն կերպ բնական պարտաւորութիւնները անշուշտ կատարուելու համար անհանգստութեան զգացում մը պատրաստած է. ո՞վ պիտի ուտէր, խմէր, հագնիր, կարիք վճարէր, խնչէր, եւ այլն եւայլն, եթէ այս բնական պարտաւորութիւնները կատարուելուն առաջ անհանգրստութիւն մը չիմացուէր. ասոնց նման կանանց արտադրական պարտաւորութիւնը քանի՞ վրտանքներ չի պիտի ունենար թէ որ բնական անհանգստութիւն մը զանոնք ի պատրաստի եւ

ի հսկողութեան չառաջնորդէր • հիմայ կը հար-
ցընեմ ամեն ընթերցողներուս թէ՛ եթէ ընդ-
հանրապէս մարդիկ անօթի եւ ծարաւ եղած
միջոցնուն ստամոքսի եւ կոկորդի ցաւ զգային,
խնչած ատեննին զթի ցաւ, կարիք վճարած
ատեննին նիստի ցաւ, եւայլն եւայն • եւ թէ
որ կղերն ալ շարունակ (ինչպէս ասկէց առաջ)
քարոզէր թէ՛ ասոնք ամենքն ալ Մատուածա-
ռաք պատուհասներ են եւ կարելի չէ անոնցմէ
զերծ մնալ, ի՞նչ կը պարտաւորէինք ընել ան
ատենը • գոհունակութեամբ քաշե՞լ ցաւերը
եւ բնաւ չի համոզուի՞լ, եթէ մէկն ելէր եւ
ըսէր թէ ե՛ղբարք, բոլոր այս ցաւերը մեր բը-
նութեան անհամաձայն ունեցած վարմունք-
ներնուս եւ հետեւաբար հիւանդութեանց ար-
գասիքներ են, կը պարտաւորէինք Քրիստոսի
եկեղեցւոյ թշնամի կոչել այն անձը որովհե-
տեւ կղերը նորա հակառակ կուսուցանէր, մեր
պապերը եւ մամերը հիւանդութիւն մը կամ
ցաւ մը զգացած ատեննին բժիշկ ինչո՞ւ կը կան-
չէին՝ մինչդեռ ապուշ եւ տգէտ կղերը հի-
ւանդութիւններն Մատուածառաք կը համա-
րէին եւ ոչ թէ բնական օրինաց եղծմանց ան-
հրաժեշտ արգասիք եւ շարունակ «Մատուած
տուաւ Մատուած առաւ» հայհոյական երգը
կերգէին •

Մենքան տգէ՞տ է Ներսէս եպիսկոպոսը որ
հաւատայ թէ՛ որովհետեւ կանանց շատերը
ցաւով եւ վտանքներով զաւակ կը ծնանին, ա-
պա ուրեմն նոցա համար բնաւ հնարաւորու-
թիւն չի կայ այն ցաւերէն եւ վտանքներէն ա-
զատելու • ինքն բնաւ չի՞խորհիր թէ Մատուած
Նւան անիծեց ցաւով զաւակ ծնանելու, որով-
հետեւ Նւայ որկրամոլ էր • միթէ այն Մա-
ուածը՝ որ որկրամոլ կին մը կանիծէ ցաւով
զաւակ ծնանելու իւր բնական օրինաց համե-
մատ, չօրհնէր և իւր անեծքը ետ չա՞նէր այն
կնկան վրայէն՝ որ ժուժկալ է եւ բարեխառն,
եւ կը խորշի որկրամոլութենէն, այն յանցան-
քէն՝ որոյ համար Նւայ դատապարտուեցաւ
ցաւով զաւակ ծնանելու եւ հետեւաբար ամեն
անոնք՝ որք նորա որկրամոլութեան կը հետեւին •

Դարձեալ թէ որ տղայաբերութեան ցաւը
կազմական պակասաւորութեան եւ անբնական
վարմունքի արգասիք չեն, այլ որոշեալ եւ ան-
խուսափելի դատապարտութիւն մի է ամբողջ
Նւայի սերունդին վերայ, ինչո՞ւ համար ու-

րեմն ամեն կին մի եւ նոյն ատիժանաւ չեն
ճաշակեր իրենց վերայ ինկած այս պատիժը,
ի՞նչ պատճառաւ, կը հարցընեմ • կին մը առանց
ցաւի եւ վտանքի զաւակ կը ծնանի, կին մը
հինգ վայրկեան ցաւ կը քաշէ, ուրիշ մը հինգ
ժամ, տասը օր, ամիս մը կամ բոլոր յղութեան
միջոցին եւ շատերն ալ կը մեռնին • կը հարցը-
նեմ, միթէ ասոնց ամենքն ալ Նւայի աղջիկնե-
րը չե՞ն, ինչո՞ւ համար ուրեմն ԱՌԴԱՐ Մա-
ուած իւր անեծքը կամ պատիժը հաւատարա-
բար չի բաժաներ • Նպիսկոպոս՝ կարծեմ թէ
այս տողերը կարդալով քիչ մը համոզուիլ սկը-
տար թէ՛ ամեն կանանց տղայաբերութեան մի-
ջոցին կրած ցաւերը իւրեանց կազմութեան եւ
ընթացից կատարելութեան կամ պակասութեան
ատիժանին համեմատ կը լինին • եւ թէ Մա-
ուած երբ Նւան անիծեց ցաւօք եւ հեծու-
թեամբ զաւակ ծնանելու, մտադիր չէր կա-
նանց սեւը ճշակորդ ընելու չափ զանոնք տան-
ջելու • իսկ այս ալ յայտնի է՝ երբ կատարեալ
կազմութիւն ունեցող, ժոճիկաւ եւ բնական
օրինաց համեմատ ընթացք ունեցող անթիւ
կանայք առանց ցաւի զաւակ ծնանելին կը
տեսնեմք • Զոր հաւանական է թէ բնական օ-
րինաց եւ Մատուծոյ անհուն մարդասիրութեան
վերայ լաւ հմուտութիւն չունեցող մը եւ կամ
նոյն իսկ Ներսէս եպիսկոպոսը կանկ առնու եւ
հարցընէ ինձ թէ՛ «հապա Մատուած ինչո՞ւ
համար ՅԱԻ եւ ՀԵԾՈՒԹԻՒՆ բառերը դործածեց
• Նւան անիծած միջոցին փոխանակ ԱՆՀԱՅԳԸՍ
ՏՈՒԹԻՒՆ բառին» այս հարցման մեր պատաս-
խանը արդէն պատրաստ է •

Պիտոցուած եւ ընդունուած ճշմարտու-
թիւն մի է որ, մեր առաջին մայրը երբ դը-
րախտին մէջ էր, բոլորովին ազատ էր որ եւ իցէ
կերպ անհանգստութիւններէ • անանկ որ երբ
նա ՈՐԿՐԱՄՈՒԹԵԱՆ ախտին ենթակայ եղաւ
եւ Մատուած զանի դրախտէն դուրս ըրաւ,
բնականաբար կամ թէ Մատուծոյ անջնջելի բը-
նական օրինաց համեմատ պէտք էր որ որկրա-
մոլութեան բնական արգասիքներուն ենթակայ
մը լինէր եւ իւր ամեն բնական պարտաւորու-
թեանց մէջ անհանգստութիւններ զգար՝ որոնք
իրեն համար արդարեւ մեծ ցաւ եւ հեծու-
թիւնք պիտի պատճառէր • ցաւ եւ հեծու-
թիւն բառերը բարոյական մտքով ըսած է Մա-
ուած եւ ոչ թէ բնական • եւ ինչպէս հեծու-

Թիւն բառն ալ մեր ըսածը կստուգէ՝ երբ խորհինք թէ կանանց ծննդական գործարանաց հետ հեծութիւն բառը չի համաձայնիր. ասոր պէս երկու ստակի խելք ունեցող մէկը՝ երբ խորհի թէ ցաւ բառը կամ բարոյապէս օրտի ցաւ հասկընալու է, եւ կամ թէ ոչ՝ բնական եղծման մը կամ հիւանդութեան մը արգասիքը, այն ժամանակը կամ համոզուելու է թէ Աստուծոյ գործածած այս բառը Աւայի անհանգըստութեամբ՝ զաւակ ծնանելուն համար՝ սրտի կրելիք ցաւն ըսել ուզեց, եւ կամ թէ ոչ՝ յիմարաբար հաւատալու է որ Աւայի եւ սերունդին ծննդական գործարանները եղծուած են եւ թէ բնութեան ամենէն երեւելի մէկ նպատակին կատարումը եղծեալ գործարաններու յանձնուած է:

Աստուած տղայ չէ եւ ոչ ալ փոփոխամիտ մարդ. նա երբէք չի կրնար սխալել. նորա օրէնքները յաւիտենական են եւ անփոփոխ. առանկ որ ինքն որդեծնութեան պաշտօնը կատարելու համար ինչ գործարան որ տուաւ Աւային, նոյնը չալալցեց. այլ Աւայի որկրամուտութենէ յառաջ գալիք անհանգստութիւնը գիտնալով՝ իւր հաստատած բնական օրէնքներուն համաձայն անիծեց զայն, որ որդեծնութեան միջոցին զգացած անհանգստութեան պատճառաւ սրտի ցաւ զգայ եւ հեծէ յիշելով միշտ ժուժկալութեան օրհնութիւնները եւ որկրամուտութեան պատիժները*.

(Շարունակելի)

ԱՆՀԱՒԱՏՈՒԹԻՒՆ

Միշտ ըսուած եւ ընդունուած է թէ՝ առմեն ժամանակ, ամեն ազգաց կրօնաւորները տրդէտ են եւ միմիայն չոր կանչվըռտուք մը ընելէ ՚ի զատ ուրիշ գործ մը չեն կարող տեսնել, թէ անոնք խումբ մը ծոյլ եւ անպիտան մար-

դիկներ են, որ լոկ իրենց որովայնը լեցընելու համար կապրին, եւ թէ ուրիշ բանի մը համար այնքան իրար չեն անցնիր որքան որ կը շփոթին եւ աղաղակ կը վերցընեն՝ երբ իրենց անպիտանութիւնը կը յայտնուի, փառքերնին կը նսեմանայ եւ հացերնին ձեռքերնուն երթալ կը պատրաստուի:

Ա երջին օրերս հայերէն լեզուաւ Աւետաբեր, Նրեւակ, Ժամանակ, Արիկիա եւայլն օրագիրները ամեն ուրիշ մտածմունք զրեթէ մեկզի թողած պօռալու եւ կանչվըռտելու վըրայ են թէ՝ Հայոց եւ Տաճկաց մէջ անհաւատութիւն կայ. այս խիկարները՝ որ դեռ շիտկէ շիտակ անհաւատութիւն բառին իմաստը կամ նշանակութիւնը չեն գիտեր, խրտուիլակն պահական կարծող աւագակներու նման մէկ իրար անցումի մը մէջ կը դանուին եւ իբր հացկատակ կղերականաց՝ նոցա կամացն համեմատ ժողովուրդը զրգուել կուզեն այնպիսի անձինքներու դէմ, որոնք իւրեանց մարդկային իրաւունքը լաւ ճանաչելով ալ եւս չեն ուզեր խաբուիլ կամ խաբուած կարծուիլ խել մը երեւակայական ցնորքներէ՝ որոնք անհամաձայն են ճշմարիտ գաղտնութեան եւ բնական օրինաց. շուն մը իր փխածը կուտէ, որովհետեւ կը մոռնայ թէ ինքն փխեց. բայց մարդս կրնայ երկնչիլ ահուելի նկարէ մը որ ինքը գծագրած է:

Աստուծոյ օրէնքները յաւիտենական են եւ անփոփոխ. բայց մարդկային օրէնքները դրական եւ անհաստատ: Մարդս իւր Արարիչը կատարեալ յարգելու համար միշտ պարտաւորեալ է անդրական մնալ, զերծ ամեն անբնական գրութիւններէ եւ նախապաշարմունքներէ:

Առնփիւկիւս, Քրիստոս եւ Մուհամմետ մարդկային ազգին երկու գլխաւոր օրէնքներ առին, որ առհասարակ ընդունելի եղան. այս օրէնքներն էին սիրել զԱստուած եւ զընկեր. նոցա տուած միւս ամեն պատուիրանքները այս երկու օրինաց հետ կապուած են. եւ մարդ մը որ կը փափաքի օրէնքի մը ճշմարտութիւնը ըստուգել, ուրիշ բան չունի ընելիք եթէ ոչ՝ նրկատել թէ իրեն տրուած պատուէրը համաձայն է Աստուածսիրութեան եւ ընկերսիրութեան հետ: Մարդկային ամբողջ ընկերակալութեան բարեկարգութեանը եւ երջանկութեանը համար տրուած ամեն օրէնքներուն կեղծ

* Գուցէ հարցուի թէ՝ ուրեմն կին մը որ կատարեալ ժուժկալ է՝ որդեծնութեան միջոցին անհանգստութիւն չճնենար: Կը պատասխանեմք. այո, կըզգայ. վասն զի իրեն նախամայրին որկրամուտութենէն յառաջ եկած խանգարումը՝ բնականաբար ժառանգական ախտի մը պէս իրեն վրայ ալ հարկաւ պիտի դանուի. միայն թէ ժուժկալ կին մը ամենեւին արտադրական գործարանաց ցաւ չզգար:

կամ ճշմարիտ լինելը ստուգելու համար, ամեն անհատ իւր դատողութիւնը ձեռք առնելով՝ ընկերասիրութիւն կոչուած փորձաքարին խորհուրդ հարցնելու է. իսկ ընկերասիրութեան հանգամանացը վերայ ուղիղ տեսութիւն եւ նորա իրական պայմաններուն վերայ լաւ հմտութիւն ստանալու համար, մարդ պարտի ուսանիլ բոլոր այն բնական օրէնքները՝ որ այսօր տիեզերքը անվերջ բարեկարգութեան մէջ կը պահեն. առանց ուսմանց եւ գիտութեանց անհրաժեշտ է որ մարդ ճշմարիտ կամ դատող ընկերասէր մը լինի կամ ընկերասիրութեան վերայ յըստակ դադարաւոր մը ունենայ, ըստ որում փորձը հաստատած է թէ մարդիկ առանց կրթութեան ինչ կրօնական գրութեան ալ որ ծառայեն, չեն կարող ճշմարիտ ընկերասէր լինել. օրինակի համար Քիրստոնէական կրօնքը՝ որ ամենէն մաքուր բարոյականութիւն, առաքիւնութիւն եւ կատարեալ ընկերասիրութիւն պահանջող կրօնք մի է, իւր ամեն մէկ դաւանողներէն եւ հետեւողներէն, մինչեւ այսօր իւր հետեւողներուն, պաշտպաններուն և քարոզիչներուն մէջ ճշմարիտ ընկերասէրներ չատ քիչ ունեցած է. եւ թէ որ չենք սխալի՝ նորա քարոզիչները եւ պաշտպանները ամենէն աւելի ընկերասիրաց են. իսկ նորա հետեւողներուն մեծագոյն մասը բնաւ տեղեկութիւն չունին ընկերասիրութեան վերայ. եւ անոնք ալ որ ընկերասիրական գործքեր կընեն, աւելի գոխքէ մը ազատելու համար եւ արքայութիւն մը ձեռք անցնելու համար կընեն, քան թէ ճշմարիտ, աներկիւղ եւ անշահախնդիր բարոյականութեամբ. ինչպէս որ օրինաւոր եւ վայելուչ է անմահ հոգի մը, դատող միտք մը ունեցող էակներու:

Ենմահ մարդս եւ ամեն անմահ էակներ՝ ստորին և մահկանացու էակներէն որոշող ամենէն գլխաւոր հանգամանքը դատողութիւնն է. իսկ այս դատողութիւնը ամեն անհատի իւր սեպհական հանգամանքը լինելով՝ ազատ է զանի իւր ազատ կամայն համեմատ գործածել, եւ մարդ չէ նա որ իւր այս երկնային յատկութիւնը ուրիշներու ձեռք կը յանձնէ իբր հետեւող, հպատակ կամ գերի մը ուրիշի կամ ուրիշներու կամքին. դատելը ամեն մարդու համար այնպիսի մեծ իրաւունք մի է որ ոչ որ

իրաւունք ունի ուրիշի մը դատողութեան վրայ իշխելու. եւ որքան որ անստորագրելի վատութիւն է անհատի մը համար իւր դատողութիւնը ուրիշ անհատի մը կամ անհատներուն կամաց գերի ընելն նոյնքան եւ ալ աւելի վատութիւն, բարբարոսութիւն եւ գազանաբարոյութիւն է ուրիշի դատողութեան վերայ իշխելը. էշ է նա որ ինքնիրեն չի դատել եւ կատաղած շուն մի է նա՝ որ ուրիշի մը դատողութեան վերայ իշխել կը փափաքի:

Եստուած եւ բնական օրէնքները մեր ըսածը կը հաստատեն ամեն մէկ մարդու դատողութիւն շնորհելով, վասն զի ի՞նչ հարկ կար որ ամեն մարդ դատում ունենար՝ թէ որ պարտաւորեալ լինէր ուրիշի կամացն համեմատ դատելու. թէ որ ազգաց կամ կրօնից կղերները միայն պիտի դատէին որոշէին եւ վճռէին իւրեանց ժողովրդեան հաւատալիքը եւ չի հաւատալիքը, դաւանելիքը եւ չի դաւանելիքը, ընդունելիքը և չընդունելիքը, ուրեմն աւելի լաւ չէ՞ր. լինել թէ միայն կղերք դատողութիւն ունենային և ժողովուրդները դատողութենէ զուրկ լինէին. ի՞նչ ահարկու անհամաձայնութիւն ի մէջ Եստուծոյ օրինաց կարգադրութեանց եւ կղերական պահանջմանց:

Շարունակելի:

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՄԲՈՅՐՆ

Ո՛հ ի՞նչ անուշ է,

Համբոյրն առաջին.

Երբ զիրար զրկեն,

Կոյս եւ պատանին.

Ի՞նչ քաղցր այն ատենն,

Սիրուն պատանւոյն.

Որ գգուէ մազերն,

Իրեն սիրուհւոյն.

Արկոցեալ աչքէն,

Սրցունք կը սահին.

Եւ սիրոյ երգմունք,

Սրտէն կը բղկին.

Երգմունքն, որ մընայ,

Հաստատ անասան,

Նոյն իսկ նոճեաց տակ,

Ի լըռին դամբան:

Ա. Յ. Ա.

ՍԵՓԱՍՏԻԱՅԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ԳՈՑՈՒԻԼԸ

«Նա որ կը փաղձայ տաճար մը
«պղծել, թող դպրոց մը գոցէ» :
ԼՈՐՏ ԷԼՃԻՆ

Լորտ ԷլՃինի սկզբանց համեմատ այսօր Սեփաստիայի առաջնորդ եւ միանգամայն սուրբ Նշան վանքի վանահայր Կարապետ Եպիսկոպոսը տաճար մը պղծած է Սեփաստիայի դպրոցն գոցելովը : Մեզ հաղորդուած տեղեկութեանց նախելով յիշեալ քաղաքին դպրոցը տարին 12,000 զուրուշ եկամուտ ունի եղեր որով եւ դպրոցին ամբողջ ծախքն ընել գոուար բան մի չէ : սակայն կը զարմանա՞մք երբ կը լսեմք որ Կարապետ Եպիսկոպոսը ելեր դպրոցը գոցեր եւ ժողովուրդին ալ իմաց տուեր է որ մինչեւ որ ամեն մէկ աշակերտի համար ամիսն 60 փարայ չի տրուի, աղայքը դպրոց չի պիտի ընդունուին : Այս Եպիսկոպոսին վերայ մենք ան ժամանակ բան մը ըսելու իրաւունքն պիտի ստանամք, երբ ազգային Վարչութիւնը հարկ եղած ազդարարութիւնն ընելէն յետոյ՝ նա յամառ մնայ իւր ապօրինաւոր ընթացքին մէջ :

ՍՐՏԱՏՈՉՈՐ ՏԵՍԱՐԱՆ

Քսան երեք տարեկան գեղանի տիկին մը՝ երեք որբ զաւակներ թողլով գնաց մեռեալնէրուն մէջ թաղուեցաւ, որոյ սյրը որքան որ կը սիրէր իւր կիներ՝ նոյնքան ալ տգէտ էր բնական օրինաց պահանջմունքներուն : ես շատ անգամ կը տեսնէի գինքը եւ չէի դադարեր զինքը յորդորելէ, որ իւր ընտանիքը ժուժկալութեան վարժեցնէ : նա թէ եւ երբեմն կը համոզուեր ըսածներուս, սակայն ամենեւին չէր կարող իւր ընթացքէն դառնալ : եւ ինչպէս որ ես լաւ տեղեկութիւն ունէի, նորա ամեն մէջ ամեն օր կուտուէր միս, ձուկ, կարկանդակ, անուշեղենք, հին եւ չոր միրքեր, եւ ասոնց նման խել մը վնասակար եւ անպիտան ուտելիքներ : թարմ կանանչեղէններ եւ միրքեր շատ քիչ կը գործածուէր : ռում, զինի եւ մաստիկ իւր տունէն չէր պահօսեր : ամեն շաբաթ իւր ամուսինը տաք բաղնիք կը զրկէր եւ այնպիսի հանգերձանք կը հագցընէր նորա, որ խեղճին բոլոր կազմութիւնը կը կաշկանդէր : ամեն գիշեր մինչեւ ժամը եօթը անքուն մնալ, ուտել, խմել

եւ զուարճանալ նորա տանը բնական պարտաւորութիւն մը եղած էր : հիմա ընթերցող, ի՞նչ արդասիք կը կարծես որ յառաջ եկաւ այս տեսակ ընթացքէ մը : լսէ՛ ուրեմն, եւ թէ որ ընտանեաց տէր ես՝ խելքդ գլուխդ բեր : տիկինը յղացաւ եւ ծննդաբերութեան միջոցին Մեռաւ : այնպիսի ցաւալի տանջանքներով՝ որ մարդ հարկաւ կը պարտաւորէր տարակուսիլ Վստուծոյ մարդասիրութեան վերայ, թէ որ տեղեակ չըլլենք թէ Վստուած իւր բնական օրէնքները չի կրնար եղծել եւ անպատիժ թողուլ այնպիսիները՝ որոնք Նորա օրէնքներուն հակառակ ընթացք մը կը բռնեն : Վստուած անիծեց Լւան ցաւով զաւակ ծնանելու, բայց ոչ թէ հիւանդանալու եւ մեռնելու չափ ցաւ քաշելու : ընթերցողք, յանուն Վստուծոյ եւ մարդկութեան կերպանքներեմ ձեզ, որ ձեր ընտանեաց մէջ ժուժկալութիւն մտցընէք, տեսնելու համար թէ ձեր ամուսինները ի՞նչպէս լոկ վայրկեանս անհանգստութեամբ մը զաւակ պիտի ծնանին եւ բնաւ չի պիտի հիւանդանան, չի պիտի ցաւ քաշեն չի պիտի մեռնին, եւ ընտանիքիւն կոչուած հիւանդութիւնը պիտի վերնայ ձեր տուններէն :

Իմ այրի բարեկամս հիմա լաւ համոզուած է ինձ, սակայն ի՞նչ օգուտ՝ երբ ինքն անխուհեմաբար իւր կիներ մեռցուց : նա խնդրեց ինձ, մէ որ այս պատմութիւնը հրատարակեմ, եւ ըսաւ ինձ իր կողմանէ ըսել իմ ընթերցողներուն՝ թէ նա արտառուալից աչքով կը խնդրէ որ ամեն ընտանեաց մէջ ժուժկալութիւն, մաքրութիւն եւ պարզասիրութիւն մտնէ :

ԱՐԲՈՒՆՔ

Մարտի վերայ բաւական երկար խօսած լինելով մեր ԳԱՂՏՆԻՔ ԲՆՈՒԹԵԱՆ անուն աշխատասիրութեան մէջ, հոս միայն սաչափ տեղեկութիւն տալ կուզեմք մեր արդոյ ընթերցողաց թէ վերջին երեք ամիսներնուս մէջ մեր ըրած մասնաւոր դիտողութիւններովն զտանք որ, միայն մեր ծանօթ սահմանին մէջ 17 հատ 14, 15, 16 տարեկան աղջիկներ մեռան ազիւտութեան պատճառաւ :

Բնութեան այս գերազնիւ ծաղկանց տալածամ թառամելնուն վերայ զգացած ցաւերնեւ աւելի կը ցաւինք նոցա տգէտ ծնողացը,

ազգականացը եւ բարեկամացը վերայ, որոնք փոխանակ համոզուելու թէ վերոյիշեալ զոհերուն առաջին դահիճը տգիտութիւնն է եւ թէ նոցա անբնական ընթացքը զանոնք գերեզման տարած է, խել մը յիշարական եւ ոչ քրիստոնէական պատճառներ յառաջ կը բերեն. ու մանք կըսեն թէ իրենց աղջիկը մեռաւ՝ որովհետեւ զիշեր մը հօրէն ջուր քաշեց, որովհետեւ մուտ տեղը բակը իջաւ, որովհետեւ սեղանին տակը կատուին զարկաւ, շունին օշտը սաւ եւայլն եւայլն. Ի՛նչ խղճալի ժողովուրդ մի ենք մենք արդարեւ. մենք կըբերեն տգէտ, կըբերը մենք տգէտ, Եստուած ամենքնիս ալ կը պատուհասէ:

Յիրաւի չեմ գիտեր թէ ինչ է կղերի մը պարտականութիւնը՝ մանաւանդ հայ կղերին՝ որ անզգայաբար հարսանեաց հանդէս, մեռեալներու յուղարկաւորութեան պաշտօն, զառկի ծնունդի տուն օրհնենքի պտըտիլ եւ պատարագցու հաւաքելէն ի գաւ ուրիշ բան մը ընել չեն գիտեր, մինչդեռ խեղճ ժողովուրդը տգիտաբար արեան եւ արտասուաց մէջ կը լողայ:

Հայրեր եւ մայրեր, օն արթնցէ՛ք մի անգամ եւ ձեր սիրելի զաւակներուն տարածամ մահուն պատճառները ուսէ՛ք. մի՛, կաղաչեմ մի՛ սպասէք որ կղերը օր մը ձեզ ուսուցանէ ինչ որ կարեւոր է. վասն զի նա ալ ձեզմէ աւելի կարօտութիւն ունի ուսանելու: Գիտցէ՛ք ծրնողքներ, որ ամեն մանկամարդ օրիորդք որ կը մեռնին, իրենց արբունքի նոր սկըսած ժամանակ հարկ եղած հոգատարութեան եւ խնամքի պակասութեան պատճառաւ կը մեռնին: Ուստի եթէ ամեն ծնողք կը սիրեն իւրեանց աղջիկները՝ թող ուսանին ինչ խնամք որ հարկաւոր է արբունքի նոր հասած աղջկան մը համար:

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

Մ Ի Ի Ք Ե Ա Ֆ Ա Թ

ՀԵՂԻՆԱԿ

ԿԱՐԱՊԵՏ Յ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Պ. Կարապետ Փանոսեանի Իււն-իւն Ժողովուրդն տեղափոխելու մէջ ամուսնութեան նըկատմամբ գտնուած յօդուածին դէմ Արժապետեան Ներսէս եպիսկոպոսին հրատարակած Քրիստոսի սուրբ եկեղեցին եւ անոր հաւատաւորները ա-

նուն տեղափոխելու մէջ գրուածներուն պատասխան մըն է այս տետրակս. ունի 54 երես զին 4 դուրուշ. կը ծախուի ամեն գրաճախներու քով: Եյս տետրակս կարդացողները պիտի տեսնեն թէ Ներսէս եպիսկոպոսը ի՞նչպէս սըխալ եւ անիրաւ գաղափար մը տարածած է Պ. Փանոսեանի վերայ զանի իբրեւ «Քրիստոսի սուրբ եկեղեցւոյն հակառակորդ» անուանելովը:

Ի Մ Թ Ի Հ Ա Ն Ը Պ Է Յ Ա Ն Ն Ա Մ Է

Եյս անուամբ Պօղոս պէյի նկատմամբ մինչեւ հիմա հրատարակուած յայտարարութեանց հռովմէական եւ Լուսաւորչական հայոց մէջ եղած տարաձայնութեանց վրայ քննադատական տետրակ մը ի լոյս ընծայած է մեծարգոյ Աւրապեա աղայ Փանոսեանը, որ կը ծախուի ամեն գրաճախներու քով. զին 6 դուրուշ:

Եյս տետրակիս ուշադրութեան եւ ընդունելութեան արժանի լինելը հարկ չէ յիշել հոս, վասն զի հեղինակին անունը բաւական ապացոյց մըն է գործին ընտրութեանը:

ԳԱՌՆԻԿ ԿԻԼԻՆԻԱ

ՎԷ

Տ Ի Գ Ր Ա Ն Ը Ն

ՏԷՀՇԷԹԼՈՒ ՎԷՅԱԹԼԷՐԻ

ՀԻՔԵՍՅԵՍԻ

Եյս անուամբ գեղեցիկ վիպասանական պատմութիւն մը ի լոյս ընծայուած է մեծարգոյ Յովհաննէս աղայ Պալիճեանի աշխատանքութեամբ: Ար ծախուի ամեն գրաճախներու քով. զին 10-12 դուրուշ: Եյս սիրելի աշխատանքութիւնը արդարեւ արժան է ընթերցման:

Ինչ որ Խմբագրութեան եւ տնօրինութեան կը վերաբերի պետք է ուղղել առ Ս. Հայկունի, Պոլիս Մեծ նոր խան վերի յարկը քիւ 2: Օրագիրս կը հրատարակուի ամեն ամսոյ 1 ին 40 ին եւ 20 ին: Գին տարեկան 70 դուրուշ. վեցամսեայ 40: Դուրս երբայիք օրագրաց ճամբուն ծախքը առնողին վրայ: Գաւառներու մէջ ունեցած գործակալներնիս են, Հայկայ Յ. Ս. Քիւրքճիանօմ: — Պարտիզակ եւ բոլոր Նիկոմիդիայի սահմանը Թորոս աղայ Միւնասեան: — Իզմիր Ծաղիկ Հանդիսի գրասենեակը: — Կարին Պ. Պետրոս Մ. Օճնեցի, վերատեսուչ Արշարունի ընթերցարանին:

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ռ. Յ. ՔԻՐԿՃԵԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՅԻՆՁԱՆՃԼԱՐ